

естетики. Вся деятельность судебного оратора – деятельность боевая. Это вечный турнир перед возвышенной и недостижимой «дамой с повязкой на глазах». Она слышит и считает удары, которые наносят друг другу противники, и угадывает, каким орудием они наносятся» [11, с. VI].

Литература

1. Античные риторика / Пер. Н. Платоновой. – М., 1978. 2. Кони А. Ф. Избранные произведения. – М., 1980. 3. Аристотель. Риторика. Поэтика. – М., 2000. 4. Цицерон Марк Туллий. Три трактата об ораторском искусстве. – М., 1994. 5. Сергеич П. Искусство речи на суде. – М., 1988. 6. Платон. Сочинения: В 3-х т. / Под общ. ред. А. Ф. Лосева. – Т. 2. – М., 1970. 7. Балли Ш. Французская стилистика. – М., 1965. 8. Кузнецова Е. А. О специфике речи в суде присяжных и преподавании судебной риторики // Риторика в системе гуманитарного знания: Тезисы VII-ой международной научной конференции по риторике. – М., 2003. 9. Володина С. Справедливость не может быть косноязычной. К вопросу о возрождении судебной риторики в России // Российская юстиция. – 2002, № 9. 10. Максименкова М. В. Услышит ли суд присяжных новых Кони, Плевако и Андриевских? // Риторика в модернизации образования: Материалы VIII-ой международной научной конференции по риторике. – М., 2004. 11. Карабчевский Н. П. Речи. 1882-1914. – Пг.-М., 1916.

*Коришунуова І. М.,
здобувач кафедри теорії держави та права
Національного університету «Юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого»,
м. Харків*

Проблема логічності мислення у формуванні професійних компетенцій майбутніх юристів

Національна Стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. скеровує освіту як стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, що веде до поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й створення умов для самореалізації кожної особистості. Визначеними тут пріоритетами для держави є виховання людини новітнього типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Отже, ключовим завданням сучасної освіти є розвиток мислення майбутнього фахівця, здатного до розв'язання нестандартних завдань і орієнтованого на стале майбутнє.

Відомо, що пізнавальне мислення, яке досліджує логіка як наука, протікає у формах: понять, які відображають предмети мислення в сукупності істотних (необхідних і разом достатніх) ознак; суджень, у яких на підставі зв'язку понять виявляються властивість, відношення або ознака, що розкривають зміст одного з понять, та умовиводів, у яких з одного або декількох суджень за визначеними правилами виводять нове судження. Саме предметом логіки як науки та навчальної дисципліни є елементарні форми думки; закони, за якими відбувається мислення у пошуках істини та методи побудови коректного

міркування. Її вивчення сприяє розвитку культури мислення особистості, зокрема майбутніх фахівців правового напрямку. Значення розвиненої культури мислення в житті людини полягає в тому, що воно дає змогу: наукового пізнання світу; передбачення й прогнозування розвитку подій; практичного опанування закономірностями дійсності, постановки їх на службу своїм потребам та інтересам. Картезіанське: «Я мислю, отже, я існую» переконливо доводить існування та розвиток людської особистості. Саме ступінь розвитку мислення визначає здатність людини орієнтуватись у швидко мінливому навколишньому світі. З позиції гуманітарної освіти, як вважає проф. К. М. Левітан, освіченою людиною є той, хто може керувати своїми природними інстинктами, робити свідомий моральний вибір, встановлювати стосунки з іншими, усвідомлювати основні взаємозв'язки в навколишньому світі, логічно мислити, розмірковувати щодо основних питань буття та ін. Продовжуючи дану тематику, доцільно звернутися до особливої ролі комунікативної компетенції, яка розуміється як система знань у сфері комунікативних дисциплін. Як вважає проф. К. М. Левітан, цими дисциплінами є психологія, конфліктологія, логіка, етика, педагогіка, мова, риторика та ін. Конструктивна (реконструктивна) ж компетенція відображає здатність аналізувати інформацію, формулювати гіпотезу, творчий підхід, проникливість, пам'ять, передбачення.

МОН України у своїх рекомендаціях щодо розроблення галузевих стандартів вищої освіти, наголошує на відповідності якості підготовки випускника вимогам галузевого стандарту вищої освіти який має визначатись його компетенціями. Головними соціально особистісними компетенціями є: розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики); здатність навчатися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення та ін.

Усе вище зазначене вказує на необхідність та важливість викладання логіки у ВНЗ особливо для студентів правового напрямку.

Протягом багатьох сторіч дисципліни логічного циклу були обов'язковими, вважались «будівельними лісами філософії» та «ключем» до всіх наук. Ще у Московському державному університеті сам М. В. Ломоносов відводив філософії та логіці функцію своєрідного методологічного начала, сприяючого проникненню в «сутність речей», у таємниці матерії. А трирічне навчання на філософському факультеті, де домінували дисципліни логічного циклу, було необхідною умовою продовження освіти на медичному та юридичному факультетах.

Система юридичних наук сьогодення, яка характеризує порядок побудови і організації юридичного знання за предметом дослідження, містить першочерговий блок теоретичних наук, які розкривають сутність, загальні закономірності та тенденції виникнення, розвитку та функціонування державно-правової дійсності та розробляють фундаментальні юридичні поняття й категорії (теорія держави та права, порівняльне правознавство, історія вчень про державу та право, філософія права, соціологія права, логіка для юристів та ін.), які здійснюють міждисциплінарне вивчення державно-правової дійсності.

Створюючи стандарти юридичної освіти, необхідно враховувати наступні пропозиції: ввести «Логіку» як обов'язкову дисципліну на 1-му курсі для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»; при розробці навчальних планів врахувати чітку послідовність вивчення дисциплін логічного циклу: логіка, риторика, юридична аргументація та ін.; переглянути змісти навчальних програм усіх дисциплін логічного циклу з метою уточнення їх змісту. Внаслідок цього, на базі отриманої системи знань дисциплін логічного циклу, у майбутніх юристів повинні з'явитись вміння використовувати логічні закони і правила щодо побудови та аналізу понять, суджень, умовиводів, гіпотез, доведень, норм права та навички користування засобами традиційної й сучасної логіки при аналізі думок, висловлених природною мовою. І це є необхідною передумовою підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного приймати правильне рішення в будь-яких нестандартних ситуаціях. Саме тому у студентів формується низка загальних і професійних компетенцій, починаючи зі здатності володіння культурою мислення та закінчуючи формуванням суджень у ході професійної діяльності.

*Науковий керівник: проф. кафедри теорії держави та права НУ
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» С. П. Погребняк*

*Кохан Я. О.,
молодший науковий співробітник Інституту філософії
ім. Г. С. Сковороди НАНУ,
м. Київ*

Формальні виводи в юриспруденції

В корпусі всієї проблематики співвідношення логіки й права важливе місце посідають питання можливості формалізації норм та міркувань з нормативними висновками і, як результат, можливості автоматизації прийняття юридичних рішень. Досі перспективи формалізації в юриспруденції виглядали доволі примарно. Однак, побудова автором основ інтенціональної логіки та прагматики радикально змінює ситуацію на краще. Тепер формалізація стала безпосередньо можливою в цілому ряді випадків. Відповідна теорія є такою:

Норми, директиви та будь-які рішення мають вигляд *прагматичних предикатів спонукання й прийняття*. В чистому вигляді предикати спонукання мають форму

$$P(x^*, x_1, \dots, x_n, y \langle z^* \rangle! A(y))$$

« x в умовах x_1, \dots, x_n , способом P_z спонукав y -ка вчинити A », а предикати прийняття — форму

$$P(x^*, x_1, \dots, x_n, y \langle z^* \rangle \bullet A(y))$$

« x в умовах x_1, \dots, x_n , способом P_z погодився з тим, що y вчинить (вчиняє, вчинив) A ». Тут $\langle \rangle$ — інтенціональна функція передачі смислу, $!$ — прагматична дія спонукання, \bullet — прагматична дія прийняття, z — параметр предиката P ; зірочка « $*$ » біля аргумента або параметра означає, що його може не бути; в